УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Державна судова адміністрація України

ПОДАННЯ
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(*згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»*)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19^1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ)

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18178.2/24/39.1 від 24.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 24.12.2024 14:41
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності Кіровського районного суду м. Кіровограда (далі – суд, районний суд).

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

У статті 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань.

Під час здійснення 20 листопада 2024 року відвідування суду як місця несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму встановлено факти порушень прав людини та недоліки, що потребують вжиття заходів реагування і усунення причин та умов, що їм сприяють.

Так, вимогами пункту 6.5.2 Державних будівельних норм України В.2.2-26:2010 «Будинки і споруди. Суди», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 17.05.2010 № 175 (далі – ДБН Суди) передбачено, що в кожному приміщенні суду камерні приміщення для підсудних (засуджених) слід передбачати виходячи з розрахунку три камери на кожну залу судових засідань для розгляду кримінальних справ. Тобто, в суді, де розташовано 4 зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, має бути обладнано 12 камерних приміщень. Натомість в суді розташовано лише 3 камери для тримання підсудних (засуджених), що порушує вимоги роздільного розміщення чоловіків та жінок, дорослих та неповнолітніх, а також ізольованого тримання осіб, котрим заборонено спілкування між собою.

Крім того, площа камерного приміщення № 3 не відповідає вимогам пункту 6.5.2 ДБН Суди. Відповідно до розрахунків вимірювання технічним засобом (лазерного далекоміру) площа зазначеного камерного приміщення у суді становить 1,8 м^2. Слід зазначити, що вимогами ДБН Суди передбачено площу кожної камери для підсудних (засуджених) не менше ніж 4 м^2.

Довідково: замірювання площі камер для підсудних (засуджених) здійснювалося з використанням сертифікованого приладу «Bosch PLR 25».

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18178.2/24/39.1 від 24.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 24.12.2024 14:41
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

У порушеннях вимог пункту 15 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, затвердженої спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68 (далі – Інструкція), у блоці, де розміщені камери, та перед входом у вартове приміщення відсутня система відеонагляду.

Наявність системи відеонагляду за маршрутом конвоювання підсудних (засуджених) від камерних приміщень до залів судових засідань виступає додатковою гарантією щодо запобіганню жорстокого поводження з боку персоналу конвою.

У порушення пункту 20 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пункту 22.5 Європейських пенітенціарних правил, підсудні (засуджені) не мають доступу до чистої питної води у камерних приміщеннях суду.

Згідно із пунктом 9 Інструкції усі службові приміщення суду мають утримуватися належному стані, своєчасно ремонтуватися та мати достатнє освітлення.

Під час відвідування групою НПМ, встановлено, що в камерних приміщеннях не дотримуються санітарно-гігієнічні вимоги, наявний стійкий неприємний запах, а також написи на стінах, які пропагують кримінальну субкультуру та символіку нацистського тоталітарного режиму, яка відповідно до вимог Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», заборонено використовувати. Крім того, санітарно-технічні пристосування вбиральні перебувають у неробочому стані.

Також у камерних приміщеннях недостатній рівень штучного освітлення, який складає лише 10,1 lux, що не дозволяє ознайомлюватися з текстом документів, які використовують підсудні (засуджені) для підготовки до судових засідань.

Довідково: замірювання загального освітлення у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого люксметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».

У порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 59 Конституції України, пункту 6.5.2 ДБН Суди у приміщенні суду не обладнано кімнату для роботи адвоката з обвинуваченими (підсудними), засудженими, що унеможливлює реалізацію їх права на професійну правничу допомогу.

Зазначене порушення може стати причиною чергових звернень до Європейського суду з прав людини, яке призводитиме до виплат Україною значних сум коштів в якості компенсації.

Згідно із пунктом 1 статті 46 Конвенції про захист прав людини

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18178.2/24/39.1 від 24.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 24.12.2024 14:41
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

і основоположних свобод та статтею 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» рішення Європейського суду з прав людини є обов'язковими для виконання.

У справі «Фірстов проти Росії» (скарга № 67312/12) Європейський суд з прав людини констатував, що хоч підсудний і міг спілкуватися зі своїм захисником через загородження у залі суду, у тому числі під час перерв, які оголошувалися для цієї мети суддею за клопотанням заявника, не було доведено, що такі консультації носять конфіденційний характер у зв'язку з присутністю конвою у межах досяжності слуху.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив про порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

У порушення вимог пунктів 5.3 та 6.3 ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 30.11.2018 № 327 (далі – ДБН Інклюзивність), приміщення суду не обладнано зовнішніми, внутрішніми пандусами та підйомниками, у зв'язку з чим маломобільні групи населення, у тому числі підсудні (засуджені), які пересуваються за допомогою крісла колісного, без сторонньої допомоги не можуть потрапити до будівлі суду через службові (конвойні) входи та на другий поверх, де розміщені зали судових засідань для розгляду кримінальних справ та інших приміщень суду.

Крім того, у порушення вимог пункту 11.5 ДБН Інклюзивність, санітарні вузли у приміщені суду не пристосовані для користування маломобільними групами населення у зв'язку з відсутністю у них поручнів та можливості людині на візку потрапити до санітарної кімнати.

У порушення вимог пункту 13 Інструкції в приміщенні суду не забезпечено ізольований маршрут конвоювання підсудних (засуджених) від камерних приміщень до залів судових засідань для розгляду кримінальних справ, у зв'язку з чим підсудні конвоюються відкритими для сторонніх осіб коридорами. Зазначене призводить до порушення права на безпеку як відвідувачів, працівників суду, так і підсудних (засуджених), а також підвищує ризики потрапляння та передачу заборонених предметів в приміщеннях суду.

У порушення пункту 9.5 ДБН Суди, приміщення, де розміщено камери для підсудних (засуджених), не обладнано бактерицидними опромінювачами (бактерицидними лампами) для знезаражування, у зв'язку із чим, дезінфекція повітряного середовища ультрафіолетовим випромінюванням не здійснюється.

Крім того, під час здійснення відвідування працівники суду намагались створити перешкоди для представників групи НПМ.

Так, керівник групи НПМ у межах компетенції та відповідно до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» (далі – Закон), поінформував керівника апарату суду про повноваження, завдання, підставу та мету відвідування НПМ, представив усіх учасників робочої групи

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18178.2/24/39.1 від 24.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 24.12.2024 14:41
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

НПМ, організував пред'явлення ними службових посвідчень та доручень Уповноваженого на участь у відвідуваннях НПМ.

Проте, процес відвідування затягувався через необізнаність керівника апарату суду з нормами Закону, Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (далі – Конвенція), Факультативного протоколу до Конвенції та інших нормативно-правових актів, які визначають мандат НПМ, у тому числі щодо безперешкодного відвідування місць, зазначених у пункті 8 статті 13 Закону, без попереднього повідомлення про час і мету відвідувань та без обмеження їх кількості.

Після з'ясування усіх обставин відвідування, керівник апарату суду припинила спілкування із представниками групи НПМ, зазначивши про те, що вона не наділена повноваженнями щодо допуску до приміщень суду.

Тільки після ознайомлення працівників суду із відповідальністю, передбаченою статтею 188^{40} Кодексу України про адміністративні правопорушення та статтею 344 Кримінального Кодексу України, головою суду надано групі НПМ безперешкодний доступ до приміщень суду, у яких можуть утримуватись підсудні (засуджені).

Відповідно до частини 5 статті 13 Закону встановлено, що Уповноважений має право на ознайомлення з документами, у тому числі тими, що містять інформацію з обмеженим доступом, та отримання їх копій в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, органах прокуратури, включаючи справи, які знаходяться в судах.

Представниками групи НПМ, в межах компетенції, здійснено усний запит на отримання документів щодо осіб, які утримувалися у камерних приміщеннях суду, для ознайомлення, однак, працівники суду відмовилися виконувати законні вимоги представників групи НПМ.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю працівників Кіровського районного суду м. Кіровограда, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно статті 151 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», пункту 2 Положення про Державну судову адміністрацію України, затвердженого Рішенням Вищої ради правосуддя № 141/0/15-19 від 17.01.2019, Державна судова адміністрація України здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади з метою створення належних умов функціонування судів і діяльності суддів,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18178.2/24/39.1 від 24.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 24.12.2024 14:41
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень виявлених у Кіровському районному суду м. Кіровограда, зокрема:

1.1. Опрацювати питання щодо збільшення кількості камерних приміщень відповідно до вимог пункту 6.5.2 ДБН Суди;

1.2. Забезпечити дотримання встановленої норми площі у камерних приміщеннях згідно вимог пункту 6.5.2 ДБН Суди;

1.3. Забезпечити вільний доступ підсудних (засуджених) до чистої питної води;

1.4. Вжити заходів щодо облаштування суду кімнатою для роботи адвоката з підсудними (засудженими);

1.5. Забезпечити проведення ремонтних робіт у камерних приміщеннях, санітарного вузлу для підсудних (засуджених) та приміщеннях для розміщення особового складу варти;

1.6. Вжити заходів щодо забезпечення ізольованого маршруту конвоювання підсудних (засуджених) від камерних приміщень до залів судових засідань для розгляду кримінальних справ;

1.7. Забезпечити приміщення суду системою відеоспостереження у блоці, де розміщені камери, та перед входом у конвойні приміщення;

1.8. Забезпечити належний рівень штучного освітлення у камерних приміщеннях;

1.9. Вжити додаткових заходів щодо створення для маломобільних груп населення відповідних умов для вільного доступу до приміщень суду;

1.10. Організувати облаштування камер для підсудних (засуджених), бактерицидними опромінювачами (бактерицидними лампами) для знезаражування.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

3. Про результати розгляду подання та вжиті заходи повідомити мене у місячний строк.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування Кіровського районного суду м. Кіровограда на 11 арк. в 1 прим.

Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини **Дмитро ЛУБІНЕЦЬ**

Потапович Павло, Тищенко Руслан (050)-967-95-51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18178.2/24/39.1 від 24.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 24.12.2024 14:41
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400